
Papa Franjo na putu k jednoj istinski sinodalnoj Crkvi

Danomice se susrećemo s velikim brojem senzacionalističkih, politoloških i teoloških tumačenja značenja riječi, gesta, odluka novog pape. Ali budući da je pontifikat tek na početku, nije lako vrednovati stupanj stvarne vidovitosti tih prosudbi glede onoga što možemo očekivati od pape Franje. Često je u tim osvrtima prisutan pokušaj usporedbe novoga Pape s njegovim predšasnikom Benediktom. Ta po sebi samorazumljiva usporedba dobiva na zanimljivosti i poradi činjenice da je papa Bergoglio ponovno aktivirao neke od važnih reformnih naglasaka II. vatikanskoga koje je agenda Benedikta XVI. ostavljala po strani ili ih je tek formalno spominjala bez velikog oduševljenja. Naime, suočen s nesumnjivo dramatičnim slabljenjem Crkve posebno u zapadnom svijetu, papa Ratzinger nastavio je primjenjivati ono čitanje Sabora koje je prakticirao i kao prefekt Kongregacije za nauk vjere. Tako je u svojim tumačenjima saborskih teoloških i reformnih pomaka često ukazivao na određene povremene, poslijesaborske više ili manje naglašene interpretativne raskide s kontinuitetom katoličke tradicije. Pritom je sve u svemu više težio stavljati granice, ispravljati, upozoravati na možebitne ili poneke stvarne diskontinuitete, nego usrdno poticati crkvene zajednice da što predanije i kreativnije u praksi primjenjuju i teološki produbljuju saborske uvide i nadahnuća u njihovoj reformnoj, ali i u njihovoj legitimno inovativnoj verziji.

Nažalost, takvo odveć zabrinuto i bojažljivo ophođenje sa saborskim tekstovima i poslijesaborskim teološkim razvojem, a o duhu Sabora da se i ne govori, pridonosilo je zadnjih godina učvršćenju pa i širenju nesimpatija prema značajnim saborskim opredjeljenjima. Tu mislimo u prvom redu na one starije i mlade tradicionalistički misleće katolike koji u nemalom broju elemenata saborske teologije vide na djelu korozivni utjecaj modernog racionalizma, subjektivizma, antitradicijskog historicizma,

zakasnjelu afirmaciju osuđenog modernizma. Kada je pak riječ o crkvenoj većini, pastirima i narodu Božjem, osjećalo se ovih zadnjih godina gubljenje zanosa saborskim perspektivama i nadahnućima. Zavladao je bila neka vrsta zamora na putu traganja, nadahnutog slovom i duhom Sabora, za takvim osobnim i eklezijalnim oblicima življenja i mišljenja Evandjelja koji bi egzistencijalno komunicirali s današnjom duhovnom situacijom čovječanstva.

Čini se da bi s papom Franjom taj trend mogao ipak postati prošlost. S njim bi Sabor opet mogao stvarno postati odsudnim "kompasom" (Ivan Pavao II.) i izvorištem nadahnuća za pronalaženje novih teoloških, pastoralnih i institucionalnih izraza u ovom svijetu trajnih i golemih civilizacijskih promjena. Jer, kako se čini, papa Franjo nije sklon mišljenju po kojem bi *Codex iuris canonici* (1983.) i *Katekizam Katoličke Crkve* (1992.) imali sadržavati konačnu interpretaciju saborskih pravorijeka i nakana. Uostalom, već je i Ivan Pavao II. bio svjestan da nije moguće pretočiti u potpunosti saborsku sliku Crkve u "kanonski" jezik *Zakonika* te da se tumačenje *Zakonika* ima uvijek vraćati na saborske tekstove. Papa Bergoglio je svjestan da vjernost Tradiciji uključuje "uvijek promjenu, klijanje, rast" (*Intervju u: 30-Giorni*, 11, 2007.). Stoga on ne razumije tradicionaliste, koji se lijepe za tradicijsko slovo, za neke vremenski relativno novije liturgijske i teološke tradicije i misle da su one najbolji odgovor na aktualne krizne fenomene u Crkvi te zagovaraju povratak na predsaborsko razdoblje. Papa naprotiv misli da je takav pokušaj nedjelotvoran jer restauracija prevladanih teoloških, disciplinskih i institucionalnih obrazaca i mentaliteta pokušava zapravo oživjeti nešto što je u suvremenoj kulturi življenja nerazumljivo, bez značenja. Štoviše, takvo ponašanje on svrstava u oblike pelagijanizma koji ne dolaze od dobrog duha (*Govor pred CELAM-om*, 28. srpnja 2013.).

Papa Franjo tako misli jer zdušno prihvaća II. vatikanski s njegovim uvažavanjem povijesti. Naime, na tragu Ivana XXIII., Sabor ne gleda više na sadašnju povijest kao na povijest dekadencije koja se može iskupiti samo povratkom na idealiziranu povijest srednjega vijeka. Sadašnji povijesni trenutak mjesto je na kojem Bog govori, na kojem se događaju *znakovi vremena*, na kojem je vjernicima dana mogućnost dohvatiti stvarni poziv Božji. Može se reći da pozitivno uvažavanje konkretno življene povijesti karakterizira pomalo cijeli Sabor u njegovu nastojanju da konačno uđe u dijalog s modernim svijetom i da omogućiti vjernicima empatijsko dioništvo na radostima i žalostima ljudi ovog povijesnog trenutka (G. Ruggeri, *Ritrovare il concilio*, Torino, 2012., 59-60).

Sukladno toj optici, Franjo opetovano inzistira na uvažavanju aktualnoga povijesnog trenutka u kojem se Bog stvarno očituje, jer "danas je najbliži vječnosti", danas je "iskra vječnosti" (*Govor pred CELAM-om*, 2013.). U sadašnjem "danas" crkvena zajednica, živeći između "sjećanja" i "obećanja", osluškuje poziv da bude "misionarska", da podijeli svoje iskustvo slobode i nade u Krista uskrslog s "drugima". Drugi su za ovog Papu članovi crkvene zajednice, ali i oni koji to nisu, uključujući i ateiste. Drugi su svi koji nastavaju ono zajedničko nam "danas" u kojem Bog govori. Stoga je prihvaćanje drugoga, različitoga, osluškivanje drugih, traganje za autentičnim susretom s drugima temeljni, neizbježni stil življenja kršćana. "Svaki oblik neuspjelog susreta je za mene razlog duboke boli", kaže papa Franjo (*Papa Francesco. Il nuovo papa si racconta*, Milano, 2013., 110). Crkva koja ovom Papi lebdi pred očima narod je Božji koji gradi i prakticira "kulturu susreta", dijaloga sa svima na svim razinama, u Crkvi i izvan Crkve, s onima "koji ne misle kao mi ili imaju jednu drugu vjeru", jer svi su slika Božja (*Homilija duhovskog bdijenja*, 2013.). To je Crkva čija je istina relacijska jer je njezina "istina u konačnici jedno s ljubavlju" te su stoga ljudi u njoj pozvani ostaviti po strani svaki juridizam, trijumfalizam, autoreferencijalnost (suprotstavljena *mysterium lunae*), aroganciju vlasti kao i mišljenje da Crkva ima odgovore na sve probleme. Svoj pak snažni optimizam takva Crkva temelji na uskrsnuću Kristovu i nazočnosti njegova Duha. Jer Duh Sveti u Crkvi stvara jedinstvo i različitost. Otvarajući se kreativno Duhu, koji je "Duh sklada", vjernička zajednica uspijeva prevladati opasnost shizmatičkog razdora, ali i centralističke uniformnosti (intervju u: *30-Giorni*).

Sve ove popabirčene, ali i još mnoge druge slične Franjine programske misli, koje on danomice i neumorno iznosi u najraznovrsnijim prigodama, ukazuju na duhovnu i teološku motivacijsku pozadinu njegovih medijski svima dohvatljivih odlučnih nastojanja da na tragu Sabora u Crkvi konačno zaživi autentični sinodalni mentalitet, sinodalne strukture na svim razinama. Naime papa Franjo inzistira na tome da je u Crkvi koja se trudi oko osluškivanja Božjega govora u povijesti, u kulturama, kroz znakove vremena, u kojoj prevladava kultura dijaloga i susreta i iskustvo Božje "revolucije nježnosti" te u kojoj pastiri nastoje odstraniti "psihologiju prinčeva" i prakticiraju bratsku blizinu i otvorenost vjerničkim kompetencijama, prijedlozima i kritikama, da je u takvoj Crkvi sinodalnost jedini mogući način mišljenja i življenja crkvenog zajedništva. Sinodalnost je jedini

put na kojem je moguće ostvariti istinsko katoličko “jedinstvo u različitosti” (*Homilija na blagdan sv. Petra i Pavla*, 2013.). Kako pak konkretizirati takvo “pastoralno obraćenje” na put autentične, sveprožimljujuće sinodalnosti u Crkvi i pritom nastojati da sinodalnost “raste u skladu sa službom primata”, o tome će papa Franjo, ali i cijela Crkva morati zacijelo još dosta razmišljati narednih mjeseci i godina. Za sada papa Bergoglio zna, i to skoro svakodnevno daje do znanja, da Crkva nema drugog puta u budućnost osim puta sinodalnog zajedništva. On u to čvrsto vjeruje i od toga ne odustaje.

Neizravno, ali ništa manje snažno potvrdio je to i nedavno, kada je pokojnog kardinala C. M. Martinija okarakterizirao kao “Oca Crkve i njegove biskupije”. Taj je kardinal zbog svojih nadahnutih prosudbi o kriznom stanju Crkve znao često ploviti protiv struje, ne libeći se prihvatiti određeni ostracizam, *mainstream* kolega. Sjetimo se samo njegova zadnjeg intervjua i mišljenja o umornoj Crkvi i njezinih 200 godina zaostajanja. Ističući kardinalovo djelovanje iz ljubavi prema Riječi Božjoj ali i iz vjernosti baštini Sabora, Franjo je zapravo izričito priznao svoju duhovnu i teološku blizinu s tim značajnim isusovačkim teologom i pastirom na prijelazu stoljeća. Pritom je važno prisjetiti se da je taj isti kardinal dugo i uporno zagovarao, koliko su mu to crkvene okolnosti dopuštale, životnu nužnost prijelaza iz fragmentarne, zakočene sinodalnosti poslijekoncilske Crkve na jednu puno djelotvorniju razinu sinodalnog vršenja autoriteta. Zagovarao je autoritet koji će biti manje autoreferencijalan i autoritaran, a više uključen u sinodalnu *koinoniu*, i tako radikalno ozbiljnije uvažavati povijesne situacije i konkretnost ljudi, njihovo vjerničko dostojanstvo, njihov *sensus fidelium*, ali i njihove darove i kompetencije. *Sapienti sat!*

Nikola Bižaca